

Лоюк О. В.

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри фахових методик
та інноваційних технологій у початковій школі
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Черкаська область, Україна

РЕЗУЛЬТАТИ ДІАГНОСТИКИ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Початкова ланка освіти (за Н. Бібік, Т. Байбари, М. Вашуленко, О. Онопрієнко, О. Савченко) є періодом системного залучення дитини до громадського життя, який покликаний зробити істотний внесок у процес формування основ соціальної компетентності учнів. Науковці вважають важливою особливістю молодшого шкільного віку зміну соціальної позиції дитини, народження соціального «Я»: у неї формується «внутрішня позиція», яка породжує потребу зайняти нове місце в житті і виконувати нову суспільно значиму діяльність, й виступає важливим компонентом соціальних утворень зростаючої людини.

Молодший шкільний вік – це час, коли дитина набуває нових соціальних ролей і вже здатна до самостійної керованої діяльності, рефлексії, розв'язання життєвих проблем, встановлення соціальних контактів.

Соціальну компетентність молодшого школяра можна вважати сформованою, якщо він: володіє елементарними знаннями про соціальні явища, події, людей, взаємини, способи їх налагодження; цінує, визнає значущість для себе всього, що пов'язано із соціальним життям, цікавиться ним; називає словами, вербалізує основні назви, пов'язані із соціальним життям; передає свої враження, пов'язані із соціальними подіями та взаєминами людей, художніми образами (малює, складає оповідання тощо); пов'язує соціальну активність людей і власну з виконанням соціально схвалюваних стандартів; реалізує свої знання та інтереси у соціально зрілих формах поведінки; проявляє у поведінці конструктивну творчість; збалансовує особисті та соціальні інтереси [3, с. 125].

Наукового пошуку потребує визначення інструментарію дослідження процесу формування соціальної компетентності молодших школярів. З цією метою нами був проведений констатувальний експеримент, в якому взяли участь 18 учнів 3-А класу (контрольна група) та 19 учнів 3-Б класу (експериментальна група).

Перед початком експерименту нами були визначені такі критерії та показники сформованості соціальної компетентності молодших школярів:

1. **мотиваційно-ціннісний** (мотиви вибору друга, позитивне ставлення до оточуючих людей);

2. **когнітивно-діяльнісний** (знання про загальні норми моралі та правила поведінки в родині, колективі, суспільстві та способи їх дотримання; знання про права й обов'язки, сутність соціальних ролей);

3. **комунікативний** (здатність до продуктивної комунікативної міжособистісної взаємодії; вміння досягати консенсусу).

На основі визначених критеріїв та показників нами схарактеризовано рівні сформованості соціальної компетентності молодших школярів. З метою об'єктивного оцінювання досліджуваного явища необхідно скористатися трьохрівневою оцінкою ступеня її сформованості: низький – ознака не реалізується або реалізується формально чи ситуативно; середній – ознака реалізується, має постійний характер прояву, проте трапляються випадки неусвідомленого виконання або під контролем дорослого; високий – ознака постійно реалізується учнем, з усвідомленням, повнотою й чіткістю виконання.

Їх якісну характеристику представлено у відповідності до встановлених ознак в методиках діагностування, поданих далі. Рівні прояву соціальної компетентності учнів початкової школи за мотиваційно-ціннісним критерієм ми визначали за допомогою анкети «Мотиви вибору друга» [1], за когнітивно-діяльнісним – використовувався тест на асертивність [4], за комунікативним критерієм – тест В. Ф. Ряховського «Товариськість» [2]. Узагальнені результати констатувального етапу дослідження проілюструємо за допомогою таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Рівні сформованості соціальної компетентності в учнів контрольної та експериментальної груп

Критерії	Рівні розвитку особистісних якостей учнів					
	Низький, %		Середній, %		Високий, %	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Мотиваційно-ціннісний	50	52,6	44,4	42,1	5,6	5,3
Когнітивно-діяльнісний	38,9	47,3	50	47,3	11,1	5,4
Комунікативний	33,3	36,8	50	52,6	16,7	10,6
Середнє арифметичне по групах	40,7	45,6	48,2	47,4	11,1	7

Дані таблиці вказують на те, що на початку експериментальної роботи у більшості учнів 3-їх класів як експериментальної, так і контрольної груп соціальна компетентність (за певними критеріями) сформована переважно на низькому та середньому рівнях. Найкраще сформована здатність до комунікації, гірше – здатність до вмотивованого вибору друга та асертивності.

У таблиці 1.2. запропоновані узагальнені результати констатувального діагностування за рівнями сформованості соціальної компетентності молодших школярів.

Таблиця 1.2.

Рівні сформованості соціальної компетентності молодших школярів за результатами констатувального експерименту

Рівні	Учні	Контрольна група		Експериментальна група	
		n	%	n	%
Високий		6	11,1	4	7
Середній		26	48,2	27	47,4
Низький		22	40,7	26	45,6

Діагностика сформованості соціальної компетентності молодших школярів вказує на недостатній рівень сформованості окремих її сторін. Більшість учнів

не вміють встановлювати соціальні контакти з однолітками, у них недостатньо сформована мотиваційна та когнітивна складові досліджуваного явища.

Означене дало підстави зробити висновок, що соціальна компетентність молодшого школяра потребує цілеспрямованого, систематичного формування.

Література:

1. Анкета «Мотивы выбора друга» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://azps.ru/tests/kit/friendmot.html>.
2. Галузяк В. М. Діагностичний інструментарій класного керівника / В. М. Галузяк, І. Л. Холковська. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2013. – 304 с.
3. Звіт про науково-дослідну роботу з теми «Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у навчальному процесі». Державний реєстраційний № 0110U001154 (2010–2013 рр.). – К. : 2013. – 100 с.
4. Тест на асертивність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://azps.ru/tests/3/test11.html>